

מסורת הש"ס

- ↑ לעיל מו. [לקמן ע"ג, צ] ונחם קטן. לעיל ה:.
- ↑ [צ"ל מלחמה, ד] וצ"ל לחיות, ט) סנהדרין סא.
- ↑ ונחם קו, 1) [נדפסו"י חייב], 1) [נדכ"ס יב, ט] היל.
- ↑ יעב"ז, ט) [מהלל קו], 1) [נראה שט, ט] מהרי"מ מ"א.

תורה אור השלם

- ↑ זבח לאלהים יתרום בלתי לוי לבדו.
- ↑ ומכל החי מכל בשר שנים מכל תביא אל התבה להחיות אתך וְכָר ונקבה יחדיו.
- ↑ בראשית ו ט גם מעוף השמים שבעה וְכָר ונקבה לחיות וְרַע על פני כל האָרֶץ: בראשית ג ג אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים הָיָה בדתיו את האֱלֹהִים התהַלֵּךְ נֹחַ
- ↑ בראשית ו ט גם מעוף השמים שבעה וְכָר ונקבה לחיות וְרַע על פני כל האָרֶץ: בראשית ג ג אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים הָיָה בדתיו את האֱלֹהִים התהַלֵּךְ נֹחַ
- ↑ וְלֹא יִבְחֹו עֵד אֶת זבחים לְשִׁעְרֵי אֶשֶׁר הם זנים אֲחֵרֵיהֶם חֻקַּת עֹלָם תִּהְיֶה וְאֵת לָרֶם לִדְרֹתָם: ויקרא יז ז
- ↑ הַשְּׂמֹר לָךְ מִן הַנֶּקֶשׁ אֲחֵרֵיהֶם אֲחֵרֵי הַשְּׂמֹרֶם מִקְנֶיךָ וּפְנֵי תַרְשֵׁם לֹאֲלֵהֵי־ם לְאַמֵּר אִיכָּה יַעֲבֹדוּ הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֶת אֱלֹהֵיהֶם וְאֶעֱשֶׂה בָם אֲנִי: דברים יב ט

- ↑ וְלֹא יִבְחֹו עֵד אֶת זבחים לְשִׁעְרֵי אֶשֶׁר הם זנים אֲחֵרֵיהֶם חֻקַּת עֹלָם תִּהְיֶה וְאֵת לָרֶם לִדְרֹתָם: ויקרא יז ז
- ↑ הַשְּׂמֹר לָךְ מִן הַנֶּקֶשׁ אֲחֵרֵיהֶם אֲחֵרֵי הַשְּׂמֹרֶם מִקְנֶיךָ וּפְנֵי תַרְשֵׁם לֹאֲלֵהֵי־ם לְאַמֵּר אִיכָּה יַעֲבֹדוּ הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֶת אֱלֹהֵיהֶם וְאֶעֱשֶׂה בָם אֲנִי: דברים יב ט

לעזו רש"י

טייל"א. קרום על העין הסוגנו בראייה.

מוסף רש"י

שהוא אסור לבני נח. להקריב לגבוה (לעיל ה: ובהיום קטן). ומכל החי. על שם שהיה עמד נח להקריב מהן, דמתי (בראשית ט) ויקח מכל הסבה הטובה וגו' (לעיל ה:). שחיון ראשי אבריו שלה. ונהיה לו לאחוריו עליהו אי לאו שחיון הקריב שהקריב מהן נכלאו מן ההינה (ובהיום שש). מלאהיות זמל. נפקא. דעריפה אינה יולדת (שש). בדומין לך. למעוטי טריפה (שש). תמים בדרכיו. עניו וסבגן (שש) עניו וספל רוח (לעיל ו:). וצדיק במעשיו. כלל חמם (שש). לצוותא בעלמא. אתך לאו למדש דדומין לך אלף להודיעו שאני עשה אלף לנכודו להיות לו לזוּמַתָּא (ובהיום קטן). לעמוד עמו י"ב חדשים בתיבה, ומיהו טריפה לא תעיל, שלא תמות ובעל הזוּמַתָּא, אכל זקן וסרים שפיר דמי, קמ"ל (לעיל ו:). קמ"ל לחיות זרע. לאו לזוּמַתָּא בעי להו,ומהשתא על כרחן אתך יתיירא הוא למירש ביה דדומין לך (ובהיום שש). לשוחט בהמה למרקוליס. אע"פ שעבודו דרך ציון נסקלו דאנשים חס שעבדו דרך כבוד, ולא קרינא ביה אינה יעבדו ואשעה ב ופ"ה מנין שהוא חייב (ובהיום קו).

חייב אפילו אין עבודתה כזך: **לימא**. מילתיה דרז כתנאי: שחט לה חגב. לכל עבודת כוכבים שצטולם בין דרכה בין אין דרכה כזך: **מר סבר**. רבי יהודה סבר אמרינן כעין זביחה ואע"פ דלאו זביחה ממש היא דהא אין שחיטת חגבים נוהגת והויא כשזירת מקל¹ דחייב הואיל ואיכא למימר כעין זביחה וה"ה שזירת מקל דהויא שזירה ומיחד מדלא אשמעינן אזוה ומרגנול דשייכא ביה שחיטה ממש: ורצנן סברי לא אמרינן בשזירה כעין זביחה: לא דכ"ע לא אמרינן כעין זביחה: לא דמי לזביחה כגון חיה ועוף ובהמה אפי' אין ראוין לקרבן: ושאני חגב הואיל וזוארו דומה לבהמה. דיש לה זואר כבהמה ולהכי מחייב רבי יהודה דכעין שחיטת פנים הוא: **שזר** מקל לפניו **חייב ונאסרת**. המקל בין שעבודתה בשזירה בין שאין עבודתה בשזירה הויא עבודה להתחייב והויא תקרובת ליאסר כדאמרן דכעין זביחה היא: **זרק מקל צנפיה חייב**. וכגון שעבודתה צוריקת מקל מאיכה יעבדו²: ו**אינה נאסרת**. המקל דלא יהי תקרובת אלף מידי דכעין פנים: **אלא מעסה**. דנענין כעין פנים אצנים הנזרקות למרקוליס צמה יאסרו: **כמגדל עזודם כוכבים**. המוספת על המרקוליס קטן ליעשות מרקוליס גדול ואיסורו משום עבודת כוכבים עצמה ולא משום תקרובת אכל מקל לא איתעביד עבודת כוכבים דעיקרה של עבודת כוכבים לאו מקל ייניחו: הא לא פלחה. דהא כולה גידול עבודת כוכבים יניחו: ו**תקרובת לחזיריפה**. לענין שמהא חזיריתה נעבדה ממנה ונאסרה ממנה חזיריתה משום עבודת כוכבים ונימרת צניטול אכל תקרובת למהוי זכמי מחסיט³ שאין צטלין עולמית לא הוו דכעין פנים צעין ומקל לא איתעביד עבודת כוכבים ושרי לגמרי: **בצרייפא שפסרי**. שהרי עבודת כוכבים נעשית אכל לא נעבדה עדין: אי ידעם לה. אס אמה מכירה לאחרינה זיל שקלה כלומר שאין לה היכר לפיך כולה אסורה: **סקרובם לעצמה**. שהרי אין לה עבודה אחרת אלף זריקה וצוריקתה נעשית עבודת כוכבים ונעבדה ואפילו אחרונה נאסרת משום עבודת כוכבים עצמה: **הרי אלו מוסרין**. בגמרא מפרש טעמא לקמן (עמוד ב:). **שצלין מסחלה**. לצורך עבודת כוכבים וצצצירותן עבדה לעבודת כוכבים דהוי כשזר מקל לפניו דדמי לזביחה: **צנתי לה**. משמע שראוי לשם הכתוב מדצר: **דוקין**. טייל"א: **לבני נח**. כל זמן שלא ניתנה תורה אף ישראל נקראו בני נח: **הויא לגבוה צנמה דידהו**. דילפינן לקמן דמחוסר אצר נאסר להן ולא מוס אחר: **אלא צמחוסר אצר**. דלא אשכחן דליתחוי לגבוה: **הצא צמה שחיון ראשי אצרים שלה**. שגלוי ידוע לפניו שעמיד להקריב נח כדכתיב ויקח מכל הבהמה הטהורה וגו'⁴: **מלהחיות זרע נפקא**. דצר שעושה פירות וטריפה שניקצ קרום של מוח או שחמכו רגליה שז אינה יולדת: **אלא למ"ד טריפה יולדת**.

איצטריך מכל הכי למעוטה דלא נפקא מלהחיות זרע: **דדומין לך**. ולא טריפה הלכך מכל הכי למחוסר אצר אחא: **ודלמא נח גופיה טריפה הוה**. ואע"ג דחי כמה שנים דלמא טריפה חיה ס"ל הלכך לא נפקא מאתך למעוטי טריפה ואחא מכל הכי למעוטה ולא ממשמעוּתא דהחי דהא טריפה חיה אלף מריצויא ומפרשים להאי הכי לשון צריאות וטריפה הוא דאימעטי אכל מחוסר אצר לא: **להחיות זרע למה לי**. הא אימעוטי טריפה: אי **מאסך**. טריפה הוא דממעטי אכל זקן וסרים ממתת חולי דאנא אמינא לזוּמַתָּא בעלמא אמר רחמנא לעיילניהו וטריפה לא ניעול שחמות צמיכה אכל לעשות פירות לא איכפת ואפילו זקן וסרים ליעול קמשמע לן: **למרקוליס**. אף על פי שאין עבודתו צביחה: **לדרכיה**. לעבודת כוכבים שעבודתה צביחה דהא נפקא לן מאיכה יעבדו:

חייב בשלמא עביט של מימי רגלים איכא זריקה משתברת אלא צואה מאי זריקה משתברת איכא בצואה לחה לימא כתנאי שחט לה חגב ר' יהודה ״מחייב וחכמים פוטרים מאי לאו בהא קמפלגי דמר סבר אמרינן יכעין זביחה ומר סבר לא אמרינן כעין זביחה אלא כעין פנים לא דכ"ע לא אמרינן כעין זביחה אלא כעין פנים בעינן ושאני חגב הואיל וצוארו דומה לצואר בהמה אמר ר"ג אמר רבה בר אבוח אמר רב יעבודת כוכבים שעובדין אותה במקל שבר מקל בפניה חייב ונאסרת זרק מקל לפניה חייב ואינה נאסרת א"ל רבא לר"ג מאי שנא שבר דהויא ליה כעין זביחה זרק גמי הויא ליה כעין זריקה א"ל יבעינן זריקה משתברת וליכא אלא מעתה אבני בית מרקוליס במה יאסרו א"ל אף לדידי קשיא לי ושאלתיה לרבה בר אבוח ורבה בר אבוח לחייא בר רב וחייא בר רב לרב וא"ל נעשה כמגדל עבודת כוכבים הניחא⁶ למ"ד עבודת כוכבים של עובר כוכבים אסורה מיד אלא למ"ד עד שתעבר תישתרי דהא לא פלחה א"ל כל אחת ואחת נעשית עבודת כוכבים ותקרובת לחברתה א"ה בתרייתא מיהא תשתרי אמר ליה אי ידעת לה זיל שקלה רב אשי אמר כל אחת ואחת נעשית תקרובת לעצמה ותקרובת לחברתה תנן מצא בראשו כסות ומעות או כלים הרי אלו מותרין פרכילי ענבים ועטרות של שבילים ויינות שמנים וסלתות וכל דבר שכיוצא בו קרב לגבי מזבח אסור בשלמא

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

נא.

בזוּמַתָּא דהא רב יהודה לא מיחייב רגילה וצ"ל דמ"מ היתה רגילה צוואה דהא רב יהודה לא מיחייב פ' (אלף) בשזירת מקל ואע"ג דדמי לזביחה רק צוואה שרגילה צמקל וכן הסיא דחגב ז"ל שעובדין אותה צחגב צענין אחר שלא בשחיטה דאי אינה רגילה צו מה צעי לדמוייה לך דרז יהודה לימא כתנאי ועוד כי משני דכ"ע לא אמרינן כעין זביחה אלף כעין פנים וטעמא דמחייב הואיל וזוארו דומה לבהמה ואי אינה רגילה צו כלל וצאת לחייב מטעם שמקריב אותו כעין פנים גמור והוי כמו שוחט צהמה לעבודת כוכבים שחייב לכל עבודת כוכבים שצטולם מטעם שהיא עבודת פנים כדפירש לעיל צקונט' וכי יועיל זוארו דומה לבהמה להחשיב כעין פנים יומר משוחט צהמה בעלת מוס לעבודת כוכבים דלמרינן לקמן דפטור אלף ודאי מיירי בעבודת כוכבים שרגילין לעבוד צחגב דדמי לדרכה כזך טפי מצהמה בעלת מוס לעבודת כוכבים שאין דרכה צהמה כלל וצהכי ניחא דלא קאמר דכ"ע אמרינן כעין זביחה כרז ומחייב בשזירת מקל צוואה שעובדין אותה צמקל אלף דפליגי צחגב פליגי צאין עובדין אותה כזך דלא עדיף זוארו דומה לבהמה מצעלת מוס כדפרישית: **במנין צמחוסר אבר**. פירשמי צפ"ק (לעיל דף ו:). וכל הסוגיא: אפילו

חייב. פ"ה ואפי' אין עבודתה כזך וצ"ל דמ"מ היתה רגילה צוואה דהא רב יהודה לא מיחייב פ' (אלף) בשזירת מקל ואע"ג דדמי לזביחה רק צוואה שרגילה צמקל וכן הסיא דחגב ז"ל שעובדין אותה צחגב צענין אחר שלא בשחיטה דאי אינה רגילה צו מה צעי לדמוייה לך דרז יהודה לימא כתנאי ועוד כי משני דכ"ע לא אמרינן כעין זביחה אלף כעין פנים וטעמא דמחייב הואיל וצוארו דומה לבהמה ואי אינה רגילה צו כלל וצאת לחייב מטעם שמקריב אותו כעין פנים גמור והוי כמו שוחט צהמה לעבודת כוכבים שחייב לכל עבודת כוכבים שצטולם מטעם שהיא עבודת פנים כדפירש לעיל צקונט' וכי יועיל זוארו דומה לבהמה להחשיב כעין פנים יומר משוחט צהמה בעלת מוס לעבודת כוכבים דלמרינן לקמן דפטור אלף ודאי מיירי בעבודת כוכבים שרגילין לעבוד צחגב דדמי לדרכה כזך טפי מצהמה בעלת מוס לעבודת כוכבים שאין דרכה צהמה כלל וצהכי ניחא דלא קאמר דכ"ע אמרינן כעין זביחה כרז ומחייב בשזירת מקל צוואה שעובדין אותה צמקל אלף דפליגי צחגב פליגי צאין עובדין אותה כזך דלא עדיף זוארו דומה לבהמה מצעלת מוס כדפרישית: **במנין צמחוסר אבר**. פירשמי צפ"ק (לעיל דף ו:). וכל הסוגיא: אפילו

יינות שמנים וסלתות איכא כעין פנים ואיכא כעין זריקה משתברת אלא פרכילי ענבים ועטרות של שבילים לא כעין פנים איכא ולא כעין זריקה משתברת איכא אמר רבא אמר עולא כגון שבצרן מתחלה לכך א"ר אבהו א"ר יוחנן ה"מנין לזובח בהמה בעלת מוס לעבודת כוכבים שהוא פטור שנאמר יזובח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו לא אסרה תורה אלא כעין פנים הוי בה רבא כמאי אילימא בדוקין שבעיין השתא לבני נח חזיא לגבוה בבמה דידהו לעבודת כוכבים מיבעיא אלא יבמחוסר אבר וכדרכי אלעזר¹ דאמר ר' אלעזר מנין למחוסר אבר שהוא אסור לבני נח שנאמר² ומכל החי מכל בשר שנים מכל אמרה תורה הבא בהמה שחיון ראשי אבריו שלה האי ומכל החי מיבעי ליה למעוטי טריפה³ מלאהחיות זרע נפקא הניחא למ"ד טריפה אינה יולדת אלא למ"ד טריפה חיה⁴ וילדת מאי איכא למימר אמר קרא אתך בדומין לך ודלמא נח גופיה טריפה הוה⁴ תמים כתיב ביה דלמא תמים בדרכיו צדיק כתיב ביה דלמא תמים בדרכיו וצדיק במעשיו לא מצית אמרת דנח גופיה טריפה הוה דאי ס"ד נח טריפה הוה א"ל רחמנא דכוותך עייל שלמין לא תעייל השתא נפקא מאתך⁵ להחיות זרע למה לי אי מאתך ה"א לצוותא בעלמא ואפי' זקן ואפי' סרים קמ"ל⁵ להחיות זרע: א"ר אלעזר⁶ ה"מנין לשוחט בהמה למרקוליס שהוא חייב שנאמר⁵ ולא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירים אם אינו ענין לכדרכה דכתיב⁶ איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם תגהו ענין לשלא בדרכה והא להכי הוא דאתא האי מיבעי ליה לכדתניא עד

איצטריך מכל הכי למעוטה דלא נפקא מלהחיות זרע: **דדומין לך**. ולא טריפה הלכך מכל הכי למחוסר אצר אחא: **ודלמא נח גופיה טריפה הוה**. ואע"ג דחי כמה שנים דלמא טריפה חיה ס"ל הלכך לא נפקא מאתך למעוטי טריפה ואחא מכל הכי למעוטה ולא ממשמעוּתא דהחי דהא טריפה חיה אלף מריצויא ומפרשים להאי הכי לשון צריאות וטריפה הוא דאימעטי אכל מחוסר אצר לא: **להחיות זרע למה לי**. הא אימעוטי טריפה: אי **מאסך**. טריפה הוא דממעטי אכל זקן וסרים ממתת חולי דאנא אמינא לזוּמַתָּא בעלמא אמר רחמנא לעיילניהו וטריפה לא ניעול שחמות צמיכה אכל לעשות פירות לא איכפת ואפילו זקן וסרים ליעול קמשמע לן: **למרקוליס**. אף על פי שאין עבודתו צביחה: **לדרכיה**. לעבודת כוכבים שעבודתה צביחה דהא נפקא לן מאיכה יעבדו:

עד

האי להכי הוא דאתא כו' ופשוטה היא כו' א"ר אלעזר מנין השוחט בהמה למרקוליס שחייב ת"ל

- ↑ א מ"י פ"ג מהל' עבודת כוכבים הלכ' ד סגג לאוין מה טוש"ע י"ד פ"י קלט פט"ף ד':
- ↑ ב ג ד מ"י שם הלכ' ג ד טוש"ע שם פט"ף ג':
- ↑ ד ה ו מ"י שם הלכ' ד פטנ' ש:
- ↑ ז מ"י שם הל' ג:

רבינו חננאל

אוקימנא בצואה לחה שמתחתבת והייא כעין חתיכת אבר אבר: שחט חוב לעבודת כוכבים ר' יהודה מחייב וחכמים פוטרים. אוקימנא כולי עלמא כעין פנים בעינן ושאני חגב הואיל וצוארו דומה לצואר בהמה וכאילו בהמה שחט לעבודת כוכבים. ורבנן. לאו בהמה היא: אמר רב עבודת כוכבים שעבודתה במקל שיבר מקל בפניה חייב ונאסרת דשבייתה כעין זביחה היא. זרק מקל בפניה חייב שהרי דרך עבודתה במקל. ואינה נאסרת אותה המקל. דבעינן זריקה משתברת. כגון זריקת דם וליכא: ומקשינן אי הכי אבני מרקוליס אמאי אסורות הלא עבודתו בוריקת אבן היא והאבן אינה משתברת בעת זריקתה כוריקת דם. ופרקינן אבני מרקוליס אינן נאסרות אלא מפני ששוחט אותן עבודת כוכבים ובכל יום מוסיף ומגדלה. ומקשינן הניחא לר"ע דאמר עבודת כוכבים של עובד כוכבים אסורה מיד. אלא לר' ישמעאל דאמר עד שתעבר אכתי לא פלחה ואמאי אסורות. ופרקינן כל אחת ואחת נעשית עבודת כוכבים ותקרובת לחברתה. בתייתא תשתרי ודעיוין לא נעבדה. ופריך רב אשי כל אחת ואחת נעשית תקרובת לעצמ' ותקרובת לזבחה. הנה גם היא כאלו נעבדה. ומקשינן עליה דרב מהא דתנן פרכילי ענבים ועטרות של שבילים אסורות משום תקרובת עבודת כוכבים ודא הני לא כעין פנים איכא. דהא אין קצבינן בעורה בתורת קרבן כיצא באלו. וגם אינה כוריקה משתברת כמאי נאסרין. ופרקינן כגון שבצרן קצצרן מתחלה לכך שנאסרו בשעת חתיכה שהיא כעין זביחה: א"י יוחנן מנין לזובח בהמה בעלת מוס לעבודת כוכבים שפטור שנאמר זובח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו כל הראוי לשם חייב בו לעבודת כוכבים ואוקימנא האי בעלת מוס מחוסרת אבר היא אבל בעלת מוס בדוקין שבעין חייב. דהא חזיא לגבוה לבני נח בכמה דידהו. שנאמר ומכל החי מכל בשר וגו' אמרה תורה הבא בשר שחיון ראשי אבריו שבה. ומצאנו שהעלה מהן נח קרבן וכו"א דאמר מנין למחוסר אבר שאסור לבני נח שנאמר ומכל החי מכל בשר וגו' אמרה תורה הבא בהמה שחיון ראשי אבריה. ומקשינן